

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia-2017

Mentortanár:

Krénuszné Tóth Erzsébet

Fekete László Általános Iskola
Szenna

Horváth Zalán Levente

8.o.

Fekete László Általános Iskola
Szenna

„Tisztelettel küldöm ezen pár sor írásom...”

Ükapám és ükanyám levelezése a Nagy Háború idején

Mentortanár:

Krénuszné Tóth Erzsébet

Fekete László Általános Iskola
Szenna

Horváth Zalán Levente

8.o.

Fekete László Általános Iskola
Szenna

Abstract

2014-ben az első világháború 100. évfordulóján Zselickisfaludon egy első világháborús megemlékezést tartottak a közösségi házban. A kiállítás megnyitóján korabeli levelek, újságcikkek, hadi tudósítások és katonadalok segítségével idézték meg a Nagy Háborút. Mások mellett nagymamám és nagypapám is felolvasott ebből az időből való leveleket. Ekkor én még nem tudtam, hogy milyen levelek ezek, és hogy mi rejlik bennük. A kiállítás képei között ott volt ükapám képe is. Elkezdett furdalni a kíváncsiság, hogy túlélte-e a háborút, megsebesült -e, melyik fronton harcolt? Kiderült, hogy a nagymamám és a nagypapám az ükapám és ükanyám leveleit olvasta fel, amelyeket a kamrában lévő asztal rejtett fiókjában találtak. 53 levél maradt meg, amit egymásnak írt ükapám Dezső István, és ükanyám Zóka Lídia a háború során.

Bevezetés

Az első világháború eseményei minden magyar család életére hatással voltak. Ükapám, Dezső István és ükanyám Zóka Lídia 53 levelet, levelezőlapot írt egymásnak, amíg ükapám a fronton volt. Ezekből a levelekből megtudhatjuk mi foglalkoztatta a fronton ükapámat, mi foglalkoztatta itthon ükanyámat. Bepillantást nyerünk az itthon maradottak mindennapjaiba és felvillan egy-egy kép a frontról is. Minden ismerősről szóló és itthonról jövő hírnek örült ükapám: hogy vannak a gyerekek, ki vonult be a faluból, ki sebesült meg, ki esett el, milyen volt a termés. A levelek nyelvezete, hangulata, stílusa is figyelemre méltó. Ha háborúról beszélünk, akkor évszámok, egymással szembenálló felek, hadi cselekmények, okok, következmények kerülnek szóba. Én ükszüleim levelei segítségével azt vizsgálom hogyan élte meg az EMBER a háborút. Az EMBER a fronton, az EMBER a hátszágban.

Az első világháború

Az első világháború 1914-ben kezdődött és 1918-ban fejeződött be. Kitörésének oka az volt, hogy a nagyhatalmi egyensúly felbomlott. Magyarország a háborúban az Osztrák-Magyar Monarchia részeként, tehát nem önálló országgént vett részt a Központi Hatalmak oldalán. A magyar katonák a háborúban négy fronton harcoltak: a szerb, az orosz, azaz a keleti, az olasz és a román fronton. A somogyi katonákat főként a 44. gyalogezredbe sorozták be. A háború négy éve alatt a Monarchia területéről összesen 9 millió katonát szereltek fel, köztük 3,4 milliót Magyarország és Horvátország területéről. A 3,4 milliós embertömegből 530 ezer esett el harctéren, 1,4 millió sebesült meg és több mint 830 ezer esett fogságba. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Első_világháború)

Ükapám

Ükapám, Dezső István 1888. március 7-én született Zselickisfaludon. Felesége Zóka Lídia Magyarlukafáról származó leány. Két fiúgyermekük született- István és József.

Ükapám kisbirtokos földművesként búza, árpa, rozs, zab, kukorica, napraforgó, burgonyatermesztésével és állattenyésztéssel foglalkozott. Ezt találjuk 1904-ben kiadott munkásigazolványában. Itt külső megjelenését is leírják: 16 évesen termete közepes, arca kerek, szeme barna, szemöldöke szőke, orra, szája rendes, haja szőke, fogai épek, szakálla nincs, bajusza pelyhedző.

A fennmaradt iratok, illetve családi elbeszélések alapján azt is tudjuk, hogy vőfély volt és nagybőgőn játszott a helyi zenekarban.

A padlásunkon található régi vadásztrófeák ükapám vadász múltjának bizonyítékai.

Volt három testvére: Dezső Katalin (Lőrincz Sándorné), Dezső Lídia (Kiss Józsefné), és Dezső Erzsébet (Taranyi Istvánné). Egy 1913 februárjában kiállított közjegyzői okirat alapján lánytestvéreinek, azaz az én üknagynénikémnek, 10 év alatt fejenként 1400, azaz a három testvérnek együttesen 4200 Koronát kellett megfizetnie, mivel szülei-, azaz szépapám és szépanyám- minden ingó és ingatlan vagyonukat 6800 Korona értékben fiukra és feleségére, Zóka Lídiára hagyták elhalálozásuk után.

Ükapám az első világháborúban a keleti fronton harcolt. Pontosan nem tudjuk mikor vonult be, de 1915 februárjában már a fronton volt. A 44. gyalogezred 14. századában teljesített szolgálatot. Hónapokig nem az első vonalban, de ahogy odakerült, az első nap meg is sebesült, a jobb karját átlőtték. Hónapokig tartott gyógyulása, de nem szerelték le. Sok borzalommal találkozott, de hazajött. Sógora, Taranyi István nem volt ilyen szerencsés. Ő 1915. május 20-án elesett.

Miután ükapám hazatért a háborúból, folytatta korábbi életét, gazdálkodott. Felesége Zóka Lídia korán meghalt, így 1921-ben újránősült. Szélesi Erzsébetet vette el, akitől még egy fiúgyermek született. A második világháborúban nem harcolt, csak fiai. 1956. március 20-án halt meg tüdőgyulladásban.

Dezső István és felesége Zóka Lídia

„Kelt levelem...”

Ükapám és ükanyám 53 levelet váltott egymással, amíg ükapám a fronton volt. Az első levelet ükapám 1915. február 10-én, az utolsót 1917 júliusában (pontos napot nem írt) írta. Nem tudjuk mikor ért haza a háborúból. Azt sem tudjuk, hogy mennyi időt töltött a fronton. Valószínűleg a behívóját már 1914-ben megkapta, hiszen a frontra küldést megelőzte a magyarországi kiképzés. A levelek keltezése alapján azt

megállapíthatjuk, hogy két és fél évet egészen biztosan az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében szolgált.

Ükapám leveleiben arról írt, hogy megsebesült, kórházban volt, mit kapott enni, és a csomagokról, amiket ükanyám küldött neki, és vagy megkapta, vagy nem. A hadi ütközetekről és mindennapjairól sajnos nem írt, mert cenzúrázták a leveleket.

Ükanyám megírta azt, hogy mit tett azért, hogy hazamehessen ükapám, de ez sajnos nem jött össze, valamint a család mindennapjairól számolt be.

Nagy tisztelettel és szeretettel íródtak ezek a levelek elsősorban ükanyámnak, de szépszüleimnek, szépnagybátyámnak és más közeli rokonoknak is. Sok érdekességet tudhatunk meg belőlük.

A tisztelet megmutatkozik a megszólításban és az elköszönésben is. Ükapám így írt:

„Tisztelettel küldöm pár sorírásom kedves szüleim, feleségem, bátyám, köröosztanyám. Adja az egek ura, hogy ezen pár sor írásom a legjobb egészségben találja mindnyájukat.....kívánok mindnyájuknak friss jó egészséget. Isten velük velem” 1915. február 10.

Ükanyám így írt:

„Kedves férjem! Kívánom az Istentől, hogy ezen pár sor írásom a legjobb egészségben találja. Mi hála legyen a jó Istennek egészségesek vagyunk, melyet magának is igaz szívemből kívánok. Kedves párom!.....Isten vele, Isten velünk” 1915.december 19.

„Maradok szeretettel a sírig, Isten vele és velem. Boldog újévet kívánok.” 1915.december 28. Dezső Istvánné

Ebben a korban a férjet a feleség magázta. Ükapám a feleségét tegezte, de a szüleit magázta, ahogy ez akkor szokás volt.

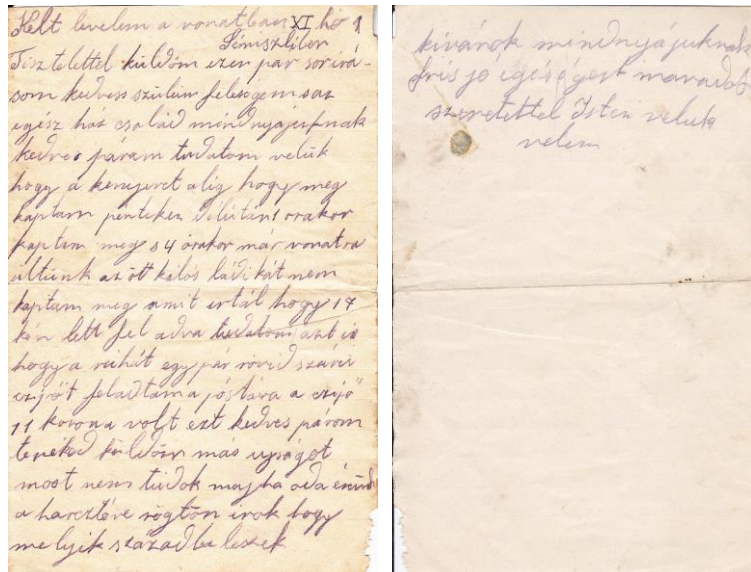
Csomagok jöttek, mentek, amit sokszor meg sem kapott az ükapám:

„Kedves szüleim, tudósítom őket, hogy a csomagot megkaptam 9 kén.”

1915.február 10. Dezső István

„Kedves párom tudatom velük, hogy kenyeret alighogy megkaptam pénteken délután 1 órakor kaptam meg, s 4 órakor már vonatra ültünk. Az öt kilós ládikát nem kaptam meg, amit írtál, hogy 17kén lett feladva. Tudatom azt is, hogy a ruhát, egy pár rövid szárú cipőt feladtam a postára. A cipő 11 korona volt”

1915.november 1. Dezső István Reichenberg Böhmen

Dezső István 1915.november 1-én írt levele feleségének

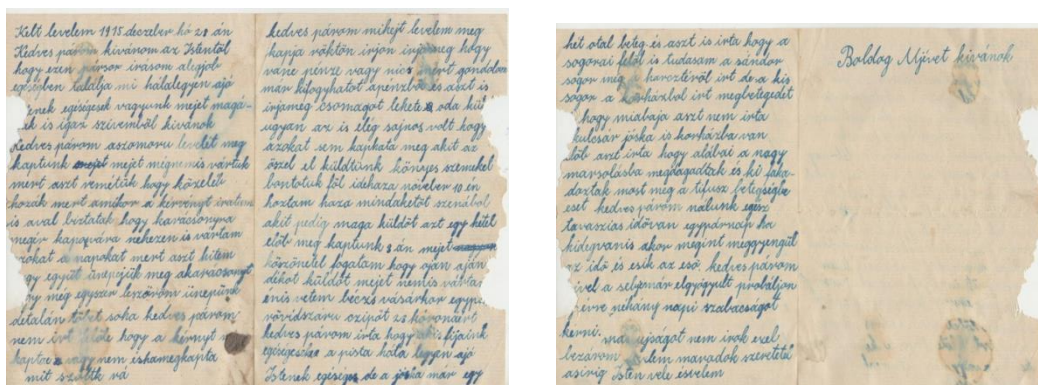
Ükanyám válasza:

„Kedves Párom! Mihelyt levelem megkapja, rögtön írjon! Írja meg, hogy van-e pénze vagy nincs, mert gondolom már kifogyhatott a pénzből, és azt is írja meg csomagot lehet-e oda küldeni. Ugyan az is elég sajnós volt, hogy azokat sem kapta meg akit az ősszel elküldtünk. Könnyes szemekkel bontottuk fel idehaza. November 10-én hoztam haza mindkettőt Szennából, akit pedig maga küldött, azt egy héttel előbb megkaptuk 3-án, melyet köszönettel fogadtam, hogy olyan ajándékot küldött, melyet nem is vártam. Én is vettem a béczi vásárok egy pár rövidszárú cipőt 23 koronáért.” 1915.december 28. Dezső Istvánné

Gyakori volt, hogy az időjárásról írtak, ami az itthon maradottnak a termény miatt, a fronton lévőknek az egészségük miatt volt fontos:

„Itt esik a hó, zord az idő.” 1915.december 25. Reichenberg

„Kedves Párom! Nálunk egész tavasziás idő van. Egy pár nap, ha hideg van is, akkor megint meggyengül az idő és esik az eső.” 1915.december 28. Zselickisfalud

Dezső Istvánné 1915.december 28-án írt levele

A frontról kérvénnyel engedték csak haza:

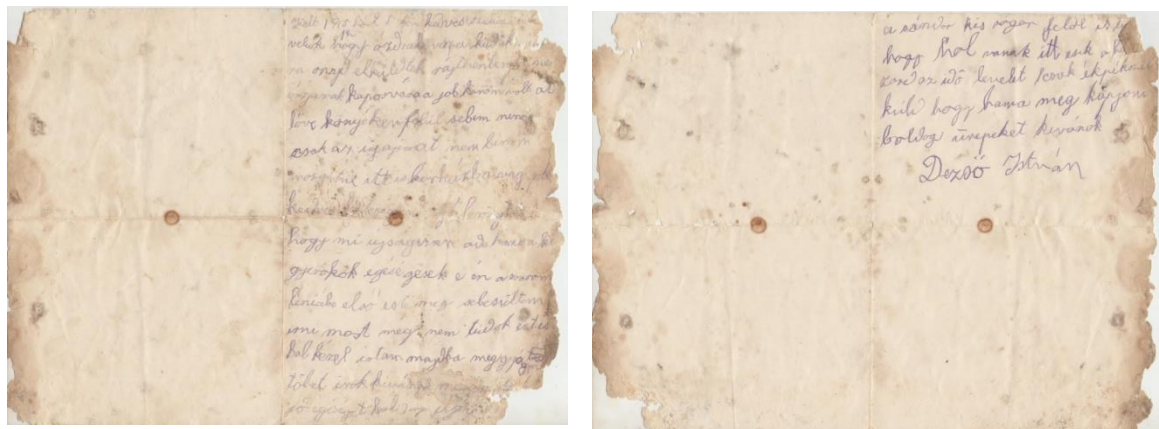
„Kedves párom! A sürgönyt megkaptuk 17én. Másnap elmentem Kaposvárra kérvényezni, de sürgönyileg nem lehetett, mert azt mondták, hogy még az ezredorvosnak is alá kell írni. De még az sem lenne baj, ha sürgönyileg nem is lehetett, csak ennek a kérvénynek lenne sikere, hogy amint bíztattak, hogy a karácsonyi ünnepeket együtt tölthetnénk.” 1915. december 19. Dezső Istvánnétől

A fronton történekről nem sok mindent tudunk meg a cenzúra miatt:

„Kedves szüleim..... Afelől is tudósítom őket, hogy a századunkból egy ember a svarom líniából át akart szökni az oroszokhoz, s elfogták a mi posztjaink, s másnap reggel rögtön fejbe lőtték. Más különös újságot nem írhatok, kívánok mindnyájuknak friss jó egészséget.” 1915. február 10.

A sebesüléséről így értesültek:

„A jobb karom volt átlöve könyéken felül. Sebem nincs, csak az ujjaimat nem bírom mozgatni. Itt is kórházban vagyok. Kedves Feleségem! Írjál rögtön, hogy mi újság van odahaza, a kisgyerökök egészségesek-e. Én a svarom léniában első este megsebesültem. Írni most még nem tudok. Ezt is bal kézzel írtam. Majd ha meggyógyul többet írok.” 1915. december 25. Dezső István Reichenberg

Dezső István bal kézzel írott levele

Erre a válasz:

„Kedves Párom írta, hogy a kisfiaink egészségesek –e. A Pista, hála legyen a jó Istennek egészséges, de a Jóska már egy hét óta beteg. Azt is írta, hogy a sógorai felől is tudassam. A Sándor sógor még a harctérről írt, de a Kis sógor a kórházból írt, megbetegedett, hogy mi baja, azt nem írta. A Kulcsár Jóska is kórházban van. Előbb azt írta, hogy a lábai a nagy marsolásban megdagadtak és kifakadoztak, most meg a tifusz betegségbe esett.” 1915. december 28. Zselickisfalud

Felgyógyulása után ükapám elintézte, hogy újra újonc legyen, mert úgy gondolta, ott jobb sora lesz, mint a fronton:

„Tudatom velük, hogy berukkoltam. Én nem mondtam, hogy voltam a harctéren (bele ne kerüljek mindjárt a marsba), hogy ki voltam képezve és most a regruták között vagyok. Gondoljanak rá, tudatlanokkal tanulni milyen rossz, de én csak azért maradtam köztük, hogy azt hittem egy hét múlva már én odahaza leszek és máig is itt vagyok. Mer én akkor nem teszem magam regrutának már kint is vagyok a harctéren.” 1917. július hó Reichenberg

A katonáknak gondot okozott az, hogy nem mindig kaptak elég ételt. Amit a seregben kaptak, az kevés volt, ezért ha volt rá lehetőségük, kiegészítették. Ükapámnak itthonról élelmiszer csomagokat és pénzt is küldtek, hogy tudjon venni ételt:

„Kedves szüleim tudósítom őket, hogy egy funt disznóhúsért adunk egy forint húsz krajcárt, egy kis pomposért 3 koronát. A népek csak krumplival élnek, nincs semmi kenyérük sajnos.” 1915. április 25.

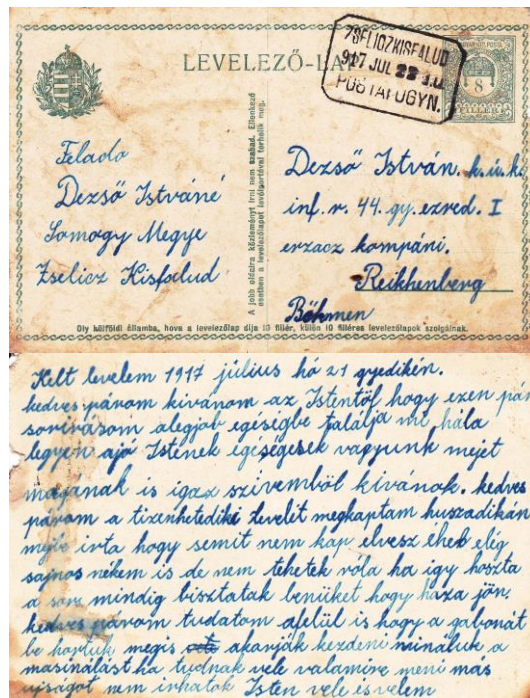
„De talán jobb is volna kint a harctéren, nem koplalnék annyit mint itt. Ott megadják a fél kenyeret egy napra, itt meg hatan kapunk egyet egy napra. Ezen a tetves sárgarépán meg káposztán, karalábon, kukoricza pempőn meghalunk éhen. Mindig ez a főzelék. De ebből is adnának eleget, de se kenyér, se főzelék. Mindenből keveset adnak. Ha eszem, éhesebb vagyok, mint addig, míg nem ettem. Bizony itt éhesen kell lefeküdni, fölkelni. Ez a divat kedves párom.” 1917. július hó Reichenberg

Ükapám és ükanyám gyakran írt egymásnak, amit a levelek keltezéséből tudunk. Az idő előre haladtával egyre inkább szomorúbbakká váltak a levelek. Kevés volt az élelem, nem volt szabadság és egyre több ismerős halt meg. Már nagyon vágyott haza.

Összegzés

Családunk birtokában lévő levelek és tábori levelező lapok nagy kincsek. Olyan információkat tartalmaznak, amelyeket tankönyvekből nem ismerhetünk meg, hiszen a hétköznapi emberekről és nem a tábornokok tetteiről szólnak. Kiderül a levelekből, milyen kevés volt a gyógyulófélben lévő katonák fejadagja (fél kenyér 6 embernek), hogy az idő előrehaladtával mennyivel nehezebben tudtak hazajutni szabadságra (csak már az kérvény jönne, szőlőmetszésre jutnék csak haza), hogy mennyire ott lebegett a szemük előtt, hogy sokan meghaltak már (Taranyi István sógor). Az otthoni időjárás jobb volt, mint a fronton és kedvezett a termények betakarításának, érésének. Ükanyám sorai tudósítanak minket a kérvények beadásáról, a csomagok feladásáról és megkapásáról, a család lelki, és egészségi állapotáról. A levelek hangulata megfogja az embert. Az is elgondolkodtató és ugyanakkor megható, milyen tisztelettel és szeretettel és féltéssel fordultak egymás felé a házastársak és rokonok. Szerencsés vagyok, hogy az eredeti levelek és egyéb iratok

megmaradtak. Úgy gondolom, hogy ősünk életének történetét ismernünk kell, mert ha tudjuk, hogyan élte meg a kisember a háborút, akkor talán nem ismétlődnek meg ezek a borzalmak. Örülök, hogy áttanulmányoztam és megismertem ükszüleim életének egy részét.

Felhasznált irodalom:

Krénusz Tóth Erzsébet (2010): Zselickisfalud története Pethő Nyomda, Kaposvár 74-87.o.

Horváth Péter (2015): Történelem az általános iskolások számára 7, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

https://hu.wikipedia.org/wiki/Első_világháború

<http://zanza.tv/tortenelem/ujkor>

Felhasznált források:

Dezső István és felesége Dezső Istvánné született Zóka Lília levelei, tábori levelezőlapjai